

Ευρωπαϊκό διαδικτυακό μάθημα: “Η δημιουργική γραφή στο πρόγραμμα eTwinning - Creative writing in eTwinning, a hands-on experience”

Ε.Πατεράκη

Νηπιαγωγός Med, Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού
eirpateraki@gmail.com

Περίληψη

Η Διαδικτυακή εκπαίδευση, τα τελευταία χρόνια, κερδίζει όλο και μεγαλύτερο έδαφος. Δίνει τη δυνατότητα σε όλους να επιμορφωθούν στο χώρο τους, να επιλέξουν το χρόνο, τη διάρκεια και το περιεχόμενο χωρίς να περιορίζονται σε μια αίθουσα. Το μόνο που απαιτείται είναι μια σταθερή σύνδεση στο Διαδίκτυο και βασικές γνώσεις χρήσης των Νέων Τεχνολογιών. Οι δυνατότητες και τα θέματα είναι πολλά και προσφέρονται είτε δωρεάν είτε με κάποια χρηματική επιβάρυνση.

Το μάθημα “*Η Δημιουργική γραφή στο eTwinning*” αποτελεί μια ενδιαφέρουσα πρόταση, καθώς πέρα από ένα διαδικτυακό μάθημα επιμόρφωσης, που έδωσε τη δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς από ολόκληρη την Ευρώπη να γνωρίσουν αλλά και να εφαρμόσουν δραστηριότητες δημιουργικής γραφής, προσέφερε τη δυνατότητα και σε δραστήριους εκπαιδευτικούς της ευρωπαϊκής eTwinning κοινότητας της «Δημιουργικής Τάξης», να αποκτήσουν δεξιότητες στη δημιουργία ηλεκτρονικού υλικού και στη διαχείρισή του και την ευκαιρία να αναγνωριστεί η δραστηριότητά τους στην κοινότητα.

Λέξεις κλειδιά: Διαδικτυακή εκπαίδευση, eTwinning, δημιουργική γραφή.

1. Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια, η Διαδικτυακή εκπαίδευση χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο από εκπαιδευτικά ιδρύματα, οργανισμούς αλλά και μεγάλες εταιρίες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το περιβάλλον του Coursera, μια πλατφόρμα που προέκυψε από συνεργασία μιας εταιρείας με μεγάλα Πανεπιστήμια από ολόκληρο τον κόσμο και προσφέρει δωρεάν διαδικτυακά μαθήματα για όλους, σε διάφορους τομείς όπως: Ανθρωπιστικές Επιστήμες, Ιατρική, Βιολογία, Κοινωνικές Επιστήμες, Μαθηματικά, Νέες Τεχνολογίες κ.α. Η τάξη είναι τώρα ένα «ψηφιακό μαθησιακό περιβάλλον». Η μάθηση δεν περιορίζεται στο χώρο και το χρόνο (Franklin and Peat, 2001). Ενώ η τάξη μπορεί να περιλαμβάνει μεγαλύτερο αριθμό μαθητών.

Προκειμένου, η εκπαίδευση μέσω του Διαδικτύου να έχει αντίκτυπο στους συμμετέχοντες θα πρέπει να είναι αποτελεσματική, αποδοτική και να ενθαρρύνει τη

Α. Λαδιάς, Α. Μικρόπουλος, Χ. Παναγιωτακόπουλος, Φ. Παρασκευά, Π. Πιντέλας, Π. Πολίτης, Σ. Ρετάλης, Δ. Σάμψων, Ν. Φαχαντίδης, Α. Χαλκίδης (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΠΠΕ), Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, 10-12 Μαΐου 2013

συμμετοχή. Πιο συγκεκριμένα (Milano, M., 1998) η εκπαίδευση είναι:

- Αποτελεσματική: όταν εκπληρώνει τους στόχους της και όταν οι στόχοι αυτοί ανταποκρίνονται στις ανάγκες των συμμετεχόντων.
- Αποδοτική: όταν εκπληρώνει τους στόχους κάνοντας ορθή χρήση του χρόνου και των δυνατοτήτων των συμμετεχόντων. Οι δραστηριότητες και το περιεχόμενο παρουσιάζονται με απλό και κατανοητό τρόπο στους συμμετέχοντες, ώστε να μη χρειάζεται να διοχετεύσουν όλη τους την ενέργεια στην κατανόησή τους.
- Ενθαρρύνει τη συμμετοχή: όταν ενσωματώνει τις εμπειρίες των συμμετεχόντων στη μαθησιακή διαδικασία.

Συμπερασματικά, κατά το σχεδιασμό ενός μαθήματος, είτε είναι Διαδικτυακό είτε όχι, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα παρακάτω. Σύμφωνα με τον Milano, M. (1998) το μάθημα θα πρέπει :

1. Να προδιαγράφει τους στόχους
2. Να ανταποκρίνεται στα χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων
3. Να εξισορροπεί τα διάφορα επίπεδα μάθησης των συμμετεχόντων
4. Να ενθαρρύνει την αλληλεπίδραση και τη συμμετοχή και όχι το μοντέλο του καθηγητή
5. Να περιλαμβάνει κατάλληλα αξιολογικά συστήματα.

Λαμβάνοντας υπόψη, τα παραπάνω, σχεδιάστηκε και το μάθημα «*Η Δημιουργική Γραφή στο πρόγραμμα eTwinning*», ως μέρος των δραστηριοτήτων της ευρωπαϊκής κοινότητας της Δημιουργικής τάξης, που θα παρουσιάσουμε αναλυτικά παρακάτω.

2. Η Δράση eTwinning

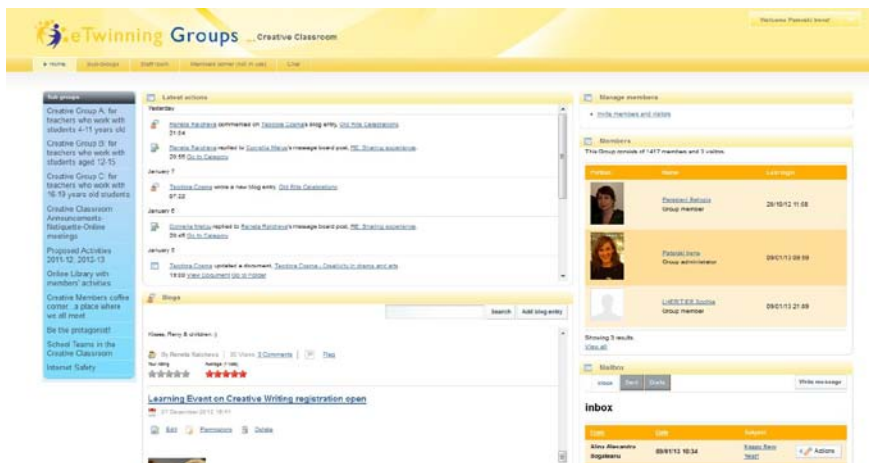
Το eTwinning είναι μια ευρωπαϊκή δράση του προγράμματος Δια Βίου Μάθησης, μέσω της οποίας σχολεία από 32 ευρωπαϊκές χώρες συνεργάζονται κάνοντας χρήση εργαλείων Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Η δράση παροτρύνει τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς από τις χώρες της Ευρώπης να γνωριστούν, να ανταλλάξουν ιδέες και να συνεργαστούν σε έργα με ποικίλη θεματολογία. Τα τελευταία χρόνια αναπτύχθηκαν νέες δραστηριότητες όπως οι κοινότητες, τα δωμάτια εκπαιδευτικών και τα διαδικτυακά μαθήματα, με στόχο τη μάθηση μέσα από ένα περιβάλλον κοινωνικής δικτύωσης και την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζονται από την Κεντρική Υπηρεσία Υποστήριξης στις Βρυξέλλες και την αντίστοιχη Εθνική Υπηρεσία Υποστήριξης της χώρας τους.

2.1 Η κοινότητα της Δημιουργικής Τάξης (Creative Classroom eTwinning Community)

Α. Λαδιάς, Α. Μικρόπουλος, Χ. Παναγιωτακόπουλος, Φ. Παρασκευά, Π. Πιντέλας, Π. Πολίτης, Σ. Ρετάλης, Δ. Σάμψων, Ν. Φαχαντίδης, Α. Χαλκίδης (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 3ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΠΠΕ), Τμήμα Ψηφιακών Συστημάτων, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Πειραιάς, 10-12 Μαΐου 2013

Οι ομάδες (κοινότητες) του eTwinning είναι πλατφόρμες που προσφέρονται στους εκπαιδευτικούς για να συζητήσουν και να εργαστούν από κοινού, πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα.

Μια από τις πιο επιτυχημένες είναι η κοινότητα της Δημιουργικής Τάξης που αριθμεί 1450 μέλη (Ιανουάριος 2013). Στην κοινότητα αυτή, οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να διαμοιράσουν το υλικό τους, να ανταλλάξουν απόψεις και ιδέες, να συμμετέχουν σε σύγχρονες συναντήσεις (webinars) πάνω σε διάφορα θέματα με καλεσμένους ειδικούς σε διάφορους τομείς (π.χ. δημιουργικό θέατρο, δημιουργική γραφή, Web 2.0 εργαλεία, διαδραστικοί πίνακες, ο κινηματογράφος στην εκπαίδευση κ.α), να λάβουν μέρος σε διαγωνισμούς και να δικτυωθούν με συναδέλφους τους από όλες τις χώρες της Ευρώπης που συμμετέχουν στο eTwinning. Στην κοινότητα συμμετέχουν εκπαιδευτικοί Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και για τη διευκόλυνσή τους στην αναζήτηση και κατάθεση υλικού, έχουν δημιουργηθεί τρεις ηλικιακές υπό-ομάδες (Εικόνα 1).

Εικόνα 1: Κοινότητα της Δημιουργικής Τάξης

Σκοπός της διαχειρίστριας είναι να δώσει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να παρουσιάσουν τη δουλειά τους στην εκπαιδευτική κοινότητα και να λάβουν κάποια αναγνώριση. Για το λόγο αυτό, το υλικό των εκπαιδευτικών χωρίζεται σε θεματικές ενότητες και δημοσιεύεται σε ηλεκτρονικά βιβλία, ενώ τους δίνεται κατά καιρούς η δυνατότητα να παρουσιάσουν τη δουλειά τους σε σύγχρονες διαδικτυακές συναντήσεις.

2.2 Εκδηλώσεις Εκμάθησης στο eTwinning (Learning Events)

Οι Εκδηλώσεις Εκμάθησης είναι σύντομα διαδικτυακά μαθήματα σε διάφορα θέματα με σκοπό να βοηθήσουν στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών σε

διάφορους τομείς. Καθοδηγούνται από έναν ειδικό, έχουν διάρκεια 10-12 ημέρες, κατά τις οποίες οι συμμετέχοντες καλούνται να κάνουν κάποιες εργασίες και να συνεργαστούν μεταξύ τους. Οι εκπαιδευτικοί που ολοκληρώνουν επιτυχώς τις απαιτούμενες εργασίες λαμβάνουν ηλεκτρονικά μια βεβαίωση συμμετοχής.

Όλοι οι εκπαιδευτικοί που είναι εγγεγραμμένοι στο eTwinning μπορούν να υποβάλλουν αίτηση συμμετοχής, περίπου μια εβδομάδα πριν την έναρξη του μαθήματος. Οι εκδηλώσεις εκμάθησης πραγματοποιούνται στην πλατφόρμα Liferay <http://learninglab.etwinning.net/web/guest/home>

3. Ευρωπαϊκό Διαδικτυακό μάθημα «Η Δημιουργική γραφή στο πρόγραμμα eTwinning»

3.1 Σύντομη Περιγραφή

Στο πλαίσιο λειτουργίας της κοινότητας της Δημιουργικής Τάξης, προτάθηκε η δημιουργία ενός διαδικτυακού μαθήματος (εκδήλωση εκμάθησης) με θέμα τη δημιουργική γραφή, ένα θέμα με το οποίο είχαν ασχοληθεί τα μέλη της κοινότητας την προηγούμενη σχολική χρονιά. Σκοπός του μαθήματος ήταν να δοθεί η δυνατότητα σε κάποια από τα ενεργά μέλη της κοινότητας να αναλάβουν έναν ακόμη ρόλο, το ρόλο του δημιουργού υλικού και εκπαιδευτή σε ένα διαδικτυακό μάθημα αλλά και η ευκαιρία σε εκπαιδευτικούς, που δεν ανήκουν στην κοινότητα, να γνωρίσουν κάποια εργαλεία αλλά και συνεργατικές δραστηριότητες δημιουργικής γραφής, που θα μπορούσαν να εφαρμόσουν στα προγράμματά τους.

3.2 Προετοιμασία μαθήματος

Η διαχειρίστρια της κοινότητας έστειλε αναλυτική περιγραφή του μαθήματος στην Κεντρική Υπηρεσία Υποστήριξης, και μετά την έγκριση για την οργάνωσή του, άνοιξε σχετική πρόσκληση ενδιαφέροντος στην κοινότητα της Δημιουργικής Τάξης, με την οποία καλούσε τα δραστήρια μέλη να συμπληρώσουν μια φόρμα δηλώνοντας εάν ενδιαφέρονται να συμμετέχουν ως δημιουργοί υλικού ή/και εκπαιδευτές. Σαράντα πέντε εκπαιδευτικοί συμπλήρωσαν τη φόρμα και ενδιαφέρον ήταν το γεγονός ότι μεταξύ τους υπήρχαν εκπαιδευτικοί χωρίς δραστηριότητα στην κοινότητα. Επιλέχθηκαν εννέα δραστήριοι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι συμμετείχαν στη δημιουργία του υλικού αλλά και λειτούργησαν ως εκπαιδευτές κατά τη διάρκεια του μαθήματος που υλοποιήθηκε από τις 15 έως τις 23 Δεκεμβρίου 2012.

Κατά τη δημιουργία του μαθήματος, η διαχειρίστρια έστειλε το πλάνο του στα εννέα δραστήρια μέλη και τους ανέθεσε κάποια καθήκοντα. Το μεγαλύτερο μέρος του υλικού δημιουργήθηκε από την ίδια, ενώ οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποίησαν Web 2.0 εργαλεία για να παρουσιάσουν τον εαυτό τους και δημιούργησαν tutorial βίντεο, στα

οποία έδιναν οδηγίες για τη χρήση κάποιων εργαλείων. Πρόσβαση στην πλατφόρμα του μαθήματος είχε καθ' όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας μόνο η διαχειρίστρια, ενώ οι παραπάνω εκπαιδευτικοί προσκλήθηκαν λίγες ημέρες πριν την έναρξη του μαθήματος για να εξοικειωθούν με το χώρο και να κάνουν έναν τελικό έλεγχο (Εικόνα 2).

Εικόνα 2: Πλατφόρμα μαθήματος για τη Δημιουργική Γραφή

3.3 Στόχοι του μαθήματος

Οι βασικοί στόχοι του μαθήματος ήταν:

- Να παρουσιάσει συνεργατικές δραστηριότητες που μπορούν να ενταχθούν σε ένα πρόγραμμα eTwinning
- Να βοηθήσει τους συμμετέχοντες να συνεργαστούν σε μικρές ομάδες
- Να παρουσιάσει πρακτικά παραδείγματα και ιδέες δημιουργικής γραφής και κάποια εργαλεία Web 2.0
- Να δώσει την ευκαιρία στους εκπαιδευτικούς να μοιραστούν τις εμπειρίες τους με άλλους eTwinners
- Να αναπτύξει τη δημιουργικότητα των συμμετεχόντων.

3.4 Αναλυτική περιγραφή

Το μάθημα είχε διάρκεια εννέα ημερών, από τις 15 έως και τις 23 Δεκεμβρίου 2012, αλλά παρέμεινε ανοιχτό μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου, δίνοντας τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να ολοκληρώσουν τις εργασίες τους. Αναλυτικά:

15-16 Δεκεμβρίου: οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να παρακολουθήσουν κάποια επεξηγηματικά βίντεο (tutorials) για τη χρήση των Web 2.0 εργαλείων Photoreach, Voicethread, Glogster, WallWisher, Voki και στη συνέχεια να επιλέξουν ένα εργαλείο για να παρουσιάσουν τον εαυτό τους στους άλλους. Επίσης, τους ζητήθηκε

να συμπληρώσουν μια φόρμα με τα στοιχεία τους και στη συνέχεια χωρίστηκαν σε ομάδες με βάση κάποιο κοινό τους στοιχείο.

17-18 Δεκεμβρίου: Παρουσιάστηκαν κάποιες θεωρητικές πληροφορίες σχετικά με το τι είναι η δημιουργική γραφή, πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην τάξη και πιο συγκεκριμένα στο eTwinning και δόθηκαν κάποια παραδείγματα. Στη συνέχεια, οι εκπαιδευόμενοι έπρεπε να παρακολουθήσουν δύο βίντεο που παρουσίαζαν δυο διαφορετικές προσεγγίσεις δημιουργικής γραφής και να εκφράσουν τη άποψή τους στο χώρο συζήτησης. Αν δηλαδή έχουν οργανώσει κάτι ανάλογο με τους μαθητές τους ή θα ήθελαν να οργανώσουν στο μέλλον. Οι εκπαιδευόμενοι, τις δυο αυτές μέρες, έπρεπε να επιλέξουν μια φωτογραφία από ένα άλμπουμ και να γράψουν μια σύντομη ιστορία για το άτομο της φωτογραφίας - μια δραστηριότητα που θα μπορούσαν να οργανώσουν και με τους μαθητές τους στην έναρξη ενός προγράμματος eTwinning.

Τις ημέρες αυτές, άνοιξε η σελίδα στο Primary Pad (εργαλείο που δίνει τη δυνατότητα να γράφουν όλοι στην ίδια σελίδα κείμενο και να συνεργάζονται), στην οποία οι εκπαιδευόμενοι είχαν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε μια συνεργατική ιστορία. Ο καθένας έγραφε μια πρόταση στην ιστορία και κάποιος άλλος τη συνέχιζε. Η δραστηριότητα αυτή λειτούργησε σε όλη τη διάρκεια του μαθήματος και οι εκπαιδευόμενοι είχαν την ευκαιρία να συμβάλουν στην εξέλιξή της περισσότερες από μια φορές.

19-21 Δεκεμβρίου: Οι εκπαιδευόμενοι χωρίστηκαν σε ομάδες των έξι με βάση το χρώμα που προτιμούν και τη βαθμίδα εκπαίδευσης που εργάζονται. Κάθε ομάδα είχε το δικό της περιβάλλον με ένα χώρο συζήτησης (forum) και ένα wiki για να συνεργαστούν. Επίσης, για κάθε ομάδα ορίστηκε ένας από τους εκπαιδευτές υπεύθυνος, στον οποίο απευθύνονταν οι εκπαιδευόμενοι εάν είχαν κάποιο πρόβλημα. Η δημιουργός του μαθήματος ήταν υπεύθυνη για δύο ομάδες και επενέβαινε στις άλλες ομάδες μόνο αν κρίνονταν αναγκαίο. Οι ομάδες είχαν τα ονόματα των χρωμάτων όπως *μικροί μπλε συγγραφείς, μεγάλοι κόκκινοι συγγραφείς* κ.α. Οι εκπαιδευόμενοι γνώρισαν το Storybird, έναν ιστότοπο, στον οποίο είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν εικόνες γνωστών καλλιτεχνών, να συνθέσουν τη δική τους ιστορία και να τη δημοσιεύσουν με τη μορφή ηλεκτρονικού βιβλίου. Κάθε ομάδα έφτιαξε μια ή περισσότερες ιστορίες και έδωσε την ηλεκτρονική διεύθυνση σε όλους για να δουν τις ιστορίες και να κάνουν τα σχόλιά τους.

22-23 Δεκεμβρίου: Τις δυο αυτές ημέρες οι εκπαιδευόμενοι, στις ίδιες ομάδες, συνεργάστηκαν για να δημιουργήσουν μια κοινή ιστορία. Παρακολούθησαν ένα από τα τρία βίντεο που παρουσίαζαν τρία κουτιά με έξι αντικείμενα μέσα στο καθένα. Κάθε ομάδα κλήθηκε να γράψει μια ιστορία για τον άνθρωπο που συγκέντρωσε αυτά τα αντικείμενα, τη σημασία που μπορεί να είχαν για αυτόν καθώς και το λόγο για τον οποίο τα συγκέντρωσε. Οι εκπαιδευόμενοι παρουσίασαν την τελική ιστορία με τη

μορφή ηλεκτρονικού βιβλίου χρησιμοποιώντας το myebook ή το issuu. Όταν ολοκληρώθηκαν όλες οι ιστορίες, οι εκπαιδευόμενοι ψήφισαν σε διαδικτυακή δημοσκόπηση την ιστορία που τους άρεσε περισσότερο και η αντίστοιχη ομάδα έλαβε το βραβείο δημιουργικής γραφής.

Στο τέλος του μαθήματος, οι ιστορίες των ομάδων καθώς και η κοινή συνεργατική ιστορία δημοσιεύτηκαν σε ηλεκτρονικά βιβλία

3.5 Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση του μαθήματος έγινε ηλεκτρονικά από την Κεντρική Υπηρεσία Υποστήριξης, τα αποτελέσματα της οποίας δεν έχουν συγκεντρωθεί και επεξεργαστεί ακόμη. Παρόλα αυτά, οι εκπαιδευόμενοι, εκτός από μηνύματα στο χώρο συζήτησης, είχαν την δυνατότητα να εκφράσουν την άποψή τους για το μάθημα με 20 χαρακτήρες με τη χρήση του εργαλείου Answer Garden (Εικόνα 3)

Εικόνα 3: Απόψεις εκπαιδευόμενων για το μάθημα της δημιουργικής γραφής

4. Συμπεράσματα

Με την ολοκλήρωση του μαθήματος και τα θετικά σχόλια των συμμετεχόντων αλλά και βλέποντας τα αποτελέσματα της δουλειάς τους, προκύπτει το συμπέρασμα ότι το μάθημα ήταν αποτελεσματικό, αποδοτικό και ενθάρρυνε τη συμμετοχή των εκπαιδευομένων. Οι εκπαιδευτές δούλεψαν με συνέπεια και ήταν παρόντες να βοηθήσουν, όπου χρειάστηκε, τους συναδέλφους τους. Τέλος, καθώς μεγάλο μέρος των δραστηριοτήτων απαιτούσε τη συνεργασία και τη δουλειά σε ομάδα, δόθηκε η δυνατότητα στους συμμετέχοντες να κατανοήσουν καλύτερα την έννοια της

συνεργασίας. Πολλοί εκπαιδευτικοί, σε όλη τη διάρκεια του μαθήματος, ενημέρωναν ότι, μετά από κάθε νέο εργαλείο που μάθαιναν ή δραστηριότητα που υλοποιούσαν, προσπαθούσαν να την εφαρμόσουν στην τάξη και οι περισσότεροι δήλωσαν ότι θα έβαζαν πολλές δραστηριότητες σε εφαρμογή στο σχολείο τους, μετά τις διακοπές των Χριστουγέννων.

Καθώς το μάθημα αφορούσε πρακτικές δραστηριότητες και ιδέες που είχαν σαν σκοπό να παρακινήσουν τους εκπαιδευτικούς να τις θέσουν σε εφαρμογή, η πρόσκληση ενός εκπαιδευμένου και η αποδοχή από αρκετούς να ξεκινήσουν ένα έργο eTwinning με θέμα τη δημιουργική γραφή είναι η μεγαλύτερη απόδειξη ότι το μάθημα πέτυχε τους στόχους που είχε θέσει και έβαλε τις βάσεις για να συνεχιστεί η πρωτοβουλία με ένα καινούριο μάθημα με θέμα το δημιουργικό θέατρο στο eTwinning.

Βιβλιογραφία

- Clemons, S.(2005), *Encouraging Creativity in Online Courses*, International Journal of Instructional Technology and Distance Learning, Jan. 2005.
- Dupre, S. (2009), *Web-based training for Technology Skills Acquisition: Professional Development for the Digital Age*, Annual Meeting of the Louisiana Education Research Association.
- Franklin, S. and Peat, M. (2001). "Managing Change: The Use of Mixed Delivery. Modes to Increase Learning Opportunities." Australian Journal of Education. Technology Volume, 17. Number, 1. Pp. 37-49.
- Hall, B. (2000) , *E-Learning: Building Competitive Advantage Through People And Technology*
- Kirsi, S. and Tervakari A. *An évaluation of the usefulness of Web-based learning environments. Tampere University of Technology.*
http://matriisi.ee.tut.fi/arvo/liitteet/usefulness_of_web.pdf
- Limanauskiene, V., UNESCO, (2000). *Web-based training. Training of trainers and users in the fields of cultural education.*
<http://www.mch.mii.lt/UNESCOeducation/chapters/chapter4.pdf>
- Lynch, Th. and Lynch, C. (2009). *Web-based Education.*
<http://innovation.cc/scholarly-style/lynchs-education.pdf>
- Milano, M.1998. *Designing The Powerful Training: The Sequential-Iterative Model.* Jossey- Bass Pfeiffer, USA.
- Wenger, E. (1998), *Communities of practice, Learning, meaning and identity*, Cambridge: Cambridge University Press.